Patria

5.11.2021

Eduskunta
Puolustusvaliokunta

Asia: VNS 8/2021 vp Valtioneuvoston puolustusselonteko/Lausuntopyyntö

PATRIAN LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON PUOLUSTUSSELONTEOSTA VNS 8/2021 vp

Teema: Sotilaallinen huoltovarmuus, puolustusteollisuus ja kumppanuudet, väestönsuojelu

1. Yleistä

Valtioneuvoston puolustusselonteko antaa hyvän kokonaiskuvan Suomen puolustuksen toimintaympäristöstä, puolustuksen nykytilasta, ylläpidosta ja kehittämisestä. Kansainvälisesti kilpailukykyisen ja vientiä harjoittavan kotimaisen puolustusteollisuuden merkitys kokonaismaanpuolustukselle on nostettu esiin useassakin eri kohdassa. Kahden- ja monenvälinen yhteistyö, tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä näihin liittyvät vientilupakäytännöt vaikuttavat lähivuosina yhä enemmän puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiin ja suoraan sotilaalliseen huoltovarmuuteen. Tarkastelemme lausunnossamme näitä sotilaallisen huoltovarmuuden osatekijöitä.

Yksi selonteossa nostettu kehityssuunta on tarve hyödyntää aiempaa tehokkaammin valtion kaikkia voimavaroja. Esimerkiksi tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaan liittyen todetaan osuvasti:

"Kansallista tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa sekä niihin liittyviä resursseja suunnattaessa on huomioitava systemaattisesti myös maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden intressit. Kriittisen osaamisen ja kotimaisen huoltovarmuuden varmistaminen ja kehittäminen edellyttävät pitkäjänteistä yhteistyötä yliopistojen, tutkimuslaitosten, teknologiayritysten ja puolustusteollisuuden kanssa. Kehityskulut ja kasvavat vaatimukset asettavat paineita tutkimus- ja kehittämistoiminnan resursoinnille niin kansallisesti kuin puolustushallinnossa."

Puolustusteollisuus kannattaa tällaista kokonaisvaltaista kansallista näkökulmaa. Patria ja VTT ovat reagoineet tilanteeseen. Ne panostavat parhaillaan puolustusalalla uuteen, vientivetoiseen ja Suomen kriittisiin teknologioihin keskittyvään ekosysteemiin. Verkosto kokoaa suomalaisia kriittisten teknologioiden parissa toimivia organisaatioita yhteen. Tavoitteena on mm. vahvistaa edellytyksiä päästä mukaan eurooppalaiseen yhteistyöhön. Vientivetoisen kasvun verkoston toiminnan rahoittavat osallistuvat yritykset ja lisäksi toimintaan ja projekteihin haetaan rahoitusta mm. Business Finlandilta. Toimintamalli on jo tuttu teknologia- ja vientiteollisuudesta.

Patria Info@patria.fi www.patria.fi

Copyright Patria. All rights reserved.

2. Sotilaallinen huoltovarmuus ja puolustusteollisuus

2.1. Monenvälinen yhteistyö

Euroopan unioni

Puolustusselonteossa on kuvattu erinomaisesti viennin ja sotilaallisen huoltovarmuuden kytkeytyminen toisiinsa sekä EU-yhteistyön kasvava merkitys:

"Kahden- ja monenvälisellä materiaaliyhteistyöllä luodaan edellytyksiä kustannustehokkaalle materiaalisen suorituskyvyn kehittämiselle ja ylläpidolle sekä sotilaalliselle huoltovarmuudelle. Puolustushallintojen välinen materiaalialan yhteistyö tukee kotimaisen puolustusteollisuuden kansainvälistymistä ja verkottumista sekä vahvistaa sotilaallista huoltovarmuutta. "

"EU-yhteistyö on tärkeää sotilaallisen huoltovarmuuden ja yhteiskunnan kokonaisvaltaisen kriisinsietokyvyn kehittämiseksi sekä puolustusteollisen ja -teknologisen pohjan vahvistamiseksi."

Puolustusteollisuutta koskee erityisesti Euroopan puolustusrahasto. Rahaston projektit tarjoavat teollisuudelle erinomaisia mahdollisuuksia verkottua, päästä osaksi eurooppalaisia arvoketjuja ja edelleen osalliseksi Euroopan tasoisiin vientihankkeista kolmansiin maihin. Selonteon aikajänteen loppupuolella onnistumisen tuloksena nähdään suomalaisia osuuksia eurooppalaisissa arvoketjuissa, kun puolustusrahaston myötä aloitettuja projekteja kehitetään valmiiksi tuotteiksi ja järjestelmiksi. Teollisuuden kannalta keskeiset kehittämiskohteet ovat:

- Hallinnon henkilöresurssien varmistaminen. Kansallisen tahtotilan saavuttamiseksi on tärkeää tunnistaa ja varmistaa projektien voittamisen ja hallinnoimisen edellyttämät resurssit.
- Ketterämpi rahoitusmekanismi. Suurin osa puolustusrahaston projekteista edellyttää komission rahoituksen ohella kansallista rahoitusta. Tällä hetkellä kansallisen rahoituksen pitäisi löytyä olemassa olevista kehitysohjelmista (KEHO). Rinnalle pitää luoda menettely, jossa ainakin Suomen kannalta kriittistä osaamista sisältäviä projekteja voidaan rahoittaa ketterämmin EU-yhteistyöhän korvamerkityllä TKI-rahoituksella. Näin vahvistetaan kokonaismaanpuolustusta kasvattamalla osaamisen huoltovarmuutta kansallisen turvallisuuden kannalta kriittisillä osaamisalueilla. Tämän teollisuuden osaajapoolin merkitys kasvaa, kun kriisit muuttuvat vaikeammin ennakoitavaksi, niin kuin selonteossa todetaan.
- Sitoutuminen EU-maiden yhteisiin vientilupakäytäntöihin. On tärkeää, että Suomi kykenee sitoutumaan vientilupakäytännöissä pitkäjänteisesti yhteiseen linjaan yhteisprojekteihin osallistuvien Suomen puolustusyhteistyön kannalta keskeisten EU-maiden kanssa. Tällä hetkellä joudumme toistuvasti vakuuttamaan, että Suomen tapauskohtainen harkinta vientilupa-asioissa ei vaaranna koko konsortion vientinäkymiä edes hallituksen vaihtuessa.
- Puolustusteollisuus pitää nähdä osana kansallista turvallisuusinfrastruktuuria myös valtion tasolla. Sen lisäksi, että puolustusteollisuus on osa kansallista vientiteollisuutta, sillä on keskeinen rooli

Copyright Patria. All rights reserved.

yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden osana. EU-tasolla käytävässä taksonomiakeskustelussa on Suomen kokonaismaanpuolustuksen kannalta oleellista varmistaa, että puolustusteollisuus nähdään kestävän kehityksen osana eikä epäeettisenä toimijana. Epäeettiseksi toimijaksi luokittelu murentaa rahoitusmahdollisuuksien kaventuessa ja alan houkuttelevuuden vähentyessä sekä Euroopan että Suomen puolustusteollisen pohjan.

2.2. Kahdenvälinen yhteistyö

Yhteistyön merkityksen kasvaessa on muun yhteistyön rinnalle noussut aivan viime vuosina tarve saada ns. Government-to-Government (G2G) -malli myös uustuotannon myymiseen. Nyt Suomi ostaa kalustoa ulkomailta G2G-mallilla ja myös vanhaa kalustoa voidaan myydä ko. tavalla. Uuden kaluston myyntiin mallia ei ole ja sellainen on syytä saada aikaan. Asia tulee vastaan mm. itäisen Euroopan maissa. Esimerkkinä Tšekin tasavalta on juuri perustanut G2G-menettelyn vauhdittaakseen teollisuutensa kauppaa. Toisena esimerkkinä Slovakia on vaunuhankkeessaan juuri laittanut G2G:n edellytykseksi sopimuksen syntymiselle.

Selonteossa on nostettu hyvin esiin puolustusteollisuuden viennin merkitys edellytyksenä puolustusjärjestelmän toimivuudelle. Toimiva G2G-menettely tarvitaan osaksi keinovalikoimaa entistä useammin tarjouskilpailuihin mukaan pääsyn varmistamiseksi.

2.3. Vientiluvat

Viennin merkityksen tunnistamisesta huolimatta vientilupakäytäntöjen ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys on viime vuosina heikentynyt. Tehtyjen vientikauppojen elinkaarivastuut ulottuvat pisimmillään useaksi vuosikymmeneksi. Suomi edellyttää ulkomaisilta toimittajilta elinkaarivastuuta ja Suomi itse on kunnioittanut tätä periaatetta. Tästä on pidettävä kiinni jatkossakin. Nyt näiden velvoitteiden hoitaminen on vaikeutunut ja Patria on saanut kielteisiä ennakkopäätöksiä, joka johtaa sekä yhtiön että Suomen luotettavuuden horjumiseen kumppanina. Lisäksi sopimusten mukaisesti kielteinen vientilupapäätös laukaisee mittavia sakkomaksupykäliä.

Ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä on aiemmin tuonut periaate ”vanhat velvoitteet hoidetaan, uudet suorituskyvyt katsotaan erikseen”. Patria on saanut kielteisiä ennakkopäätöksiä elinkaarivastuiden hoitamisesta (esimerkkinä varaosakomponentit Arabiemiraatteihin). Suomi on kuitenkin samaan aikaan myöntänyt vientilupia kahden eri suomalaisen yhtiön komponenteille, jotka menevät paikalliseen kilpailevaan uustuotantoon, eivätkä siis edes liity elinkaarivastuiden hoitamiseen.

2.4. Tutkimus ja kehittäminen

Puolustusselonteossa on todettu hyvin TKI-toiminnan merkitys kansainvälisessä yhteistyössä:

Copyright Patria. All rights reserved.

"Tutkimus- ja kehittämistoiminta on keskeinen puolustusyhteistyön alue. Sen avulla luodaan tietopohjaa suunnittelulle ja päätöksenteolle, mahdollisuuksia materiaaliyhteistyölle sekä edellytyksiä suorituskykyjen yhteensopivuudelle ja yhteisoperoinnille sekä avun antamiselle ja vastaanottamiselle."

Euroopan unioniin viitaten todetaan, että "*puolustuksen suorituskykyjen kehittämisessä on huomioitava toimintaympäristön muutokset sekä erityisesti teknologisen kehityksen vaikutukset ja mahdollisuudet*". Näkökulmista on mainittu mm. kyberuhat, tekoäly ja digitalisaatio. On myös tunnistettu, että turvallisuuden, puolustuksen ja muiden EU-politiikkasektorien välisiä yhteyksiä vahvistetaan. Mielestämme uusien mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää myös seuraavia toimenpiteitä:

- Vuoropuhelua myös puolustusteollisuuden kanssa on lisättävä osana eri toimijoiden välisten yhteyksien vahvistamista. Uudet toimintamallit, kuten ekosysteemit, tuovat uusia mahdollisuuksia integroida myös siviilivetoisten murroksellisten teknologioiden yhtiöitä hyödyttämään puolustustoimialaa.
- Puolustustoimialan työvoimapulaan on varauduttava yhdessä puolustusteollisuuden kanssa ja hyödyntäen teollisuuden mahdollisuuksia esim. kyberpuolustusta vahvistettaessa. Kriittisiin ja murroksellisiin teknologioihin ja kyberuhkiin liittyvä osaajapula on jo nyt nähtävissä. Puolustustoimialalla lisähaastetta tuo yleensä vaatimus Suomen kansalaisuudesta.
- Puolustusvoimien TKI-toiminnalle on palautettava "korvamerkitty" rahoitus (aiemmin TKK PROTO). Rahoitus pienentäisi uusiin teknologioihin liittyvää riskiä. Erityisesti EU:n puolustusrahastoon liittyen tällainen korvamerkitty rahoitus pienentäisi riskiä, että Suomi päätyy rahoittamaan rahaston kautta muiden maiden puolustusteollisuutta kykenemättä kotiuttamaan merkittävää hyötyä omalle kokonaismaanpuolustukselle.
- Korvamerkityn puolustusrahoituksen lisäksi on varmistettava, että puolustussektori huomioidaan systemaattisesti kansallisessa tutkimus- ja innovaatiopolitiikassa sekä hyväksytään erilaisten kansallisten TKI-rahoitusten kohteena muiden sektorien rinnalla.

3. Kumppanuudet

Strategisen kumppanuuden ja muiden kumppanuuksien merkitys alihankintaketjuineen osana sotilaallista huoltovarmuutta on esitetty puolustusselonteossa hyvin:

"Suomen sotilaallinen puolustus on riippuvainen yhteiskunnan infrastruktuurista ja Suomen puolustus hyödyntää kumppaneiden palveluita kaikissa turvallisuustilanteissa. Tästä syystä niiden toiminnan jatkuvuus on turvattava." "Kumppaneilla alihankintaketjuineen on merkittävä ja vakiintunut asema puolustusjärjestelmässä".

Kumppaneilta edellytettävät asiat ja niiden kehittäminen huomioidaan Patrian strategiassa:

- kyky nopeaan reagointiin (toimintaympäristön muutoksista johtuen)
- varautuminen, toiminnan varmistaminen ja henkilöstön käytettävyys kaikissa turvallisuustilanteissa
- kustannustehokkuus.

Copyright Patria. All rights reserved.

Patria

5.11.2021

Patrian tärkein yksittäinen asiakkuus on strateginen kumppanuus Puolustusvoimien kanssa. Selonteon mukaisesti Patrian strategisena kumppanina " *tuottamilla palveluilla on kriittinen vaikutus Puolustusvoimien ydintoimintaan. Strateginen kumppani sitoutuu tuottamaan palvelut myös poikkeusoloissa ja varautuu ottamaan tämän huomioon jo normaaliajan toiminnassaan."* Selonteossa on kiteytetty hyvin strategisen kumppanuuden ydin, joka muodostaa kulmakiven Patrian toiminnalle. On tärkeää huomata, että kansainvälinen verkottuminen ja vienti tukevat strategista kumppanuutta ja mahdollistavat osaltaan toiminnan kehittämisen.

Patria Oyj

Esa Rautalinko
Toimitusjohtaja

Liite Patria Oyj:n lausunnon yhteenveto

Patria Info@patria.fi www.patria.fi

Copyright Patria. All rights reserved.